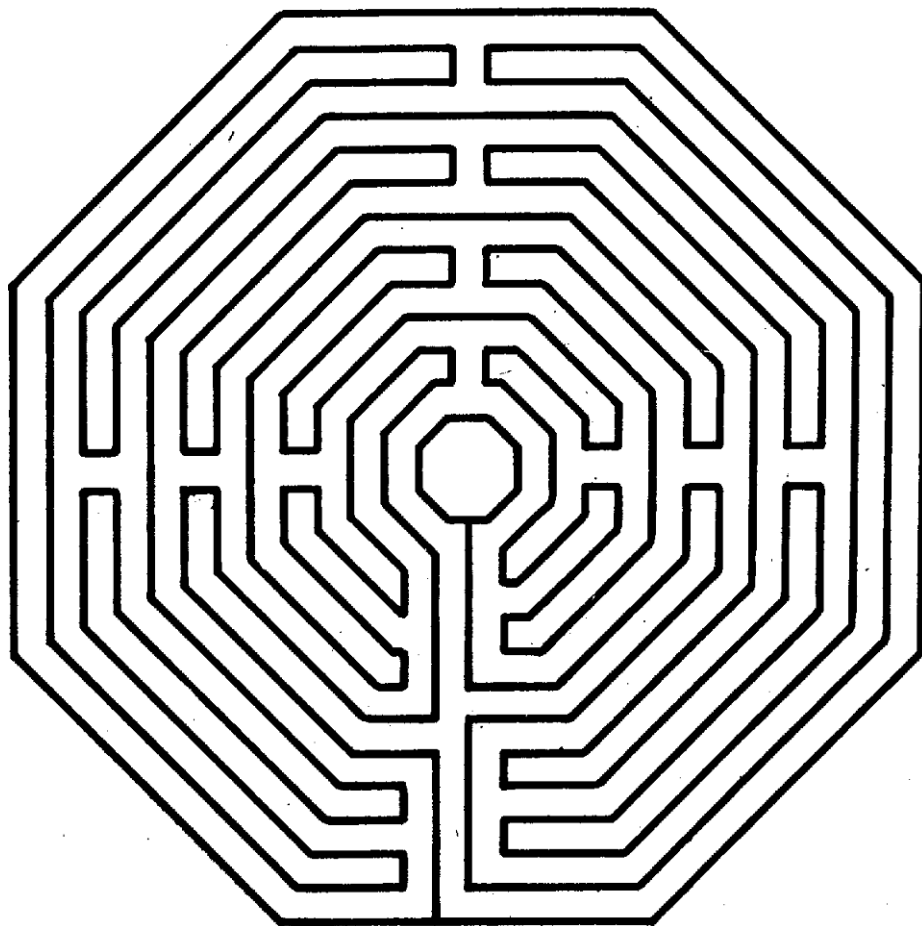

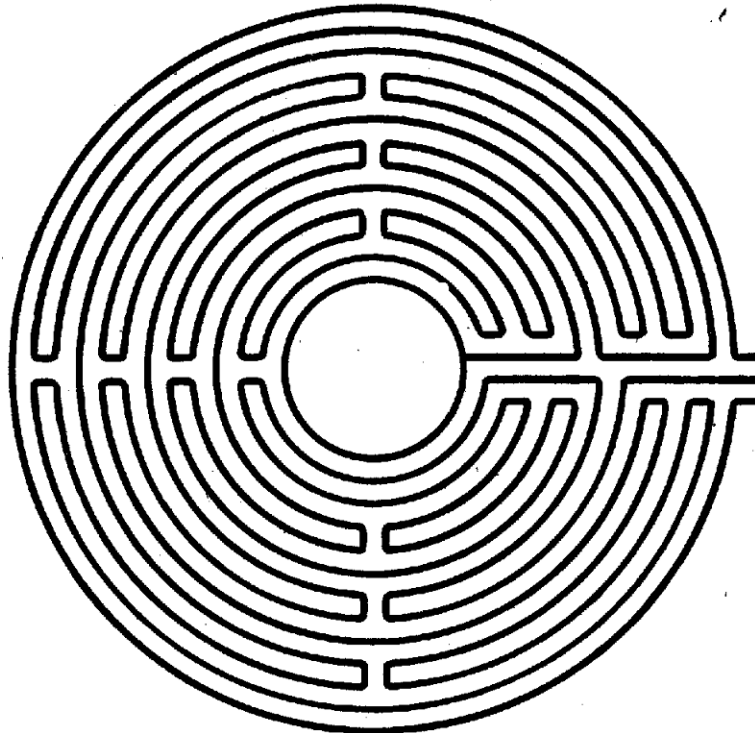
A címben szereplő görög eredetű szó a bányák járatait jelenti. Ezek a sötét, rejtelmes járatok a régi Görögországban épp úgy, mint bárhol másutt a világon, félelmet keltettek. Könnyű volt eltévedni a pislákoló fáklyákkal világított, kanyargós folyosókon. Sok-sok mese, legenda szól az útvesztőkről. Közöttük leghíresebb az a görög monda, amely a Kréta szigetén épült labirintushoz fűződik.

A sziget királyának, Minosznak felesége egy félig bika, félig ember formájú szörnynek adott életet. (Ilyen szörnyek sűrűn előfordulnak a görög mitológiában.) A király elborzadt, de megöletni nem merte. Építtetett hát Daidalossal, korának híres építészével (aki egyébként Ikarusznak volt az apja) egy hatalmas labirintust, amelynek közepében lakott a szörny, Minótauros (tauros = bika). A labirintus olyan bonyolult volt, hogy aki belépett, többé nem találta meg a kivezető utat, hanem a szörny áldozata lett.

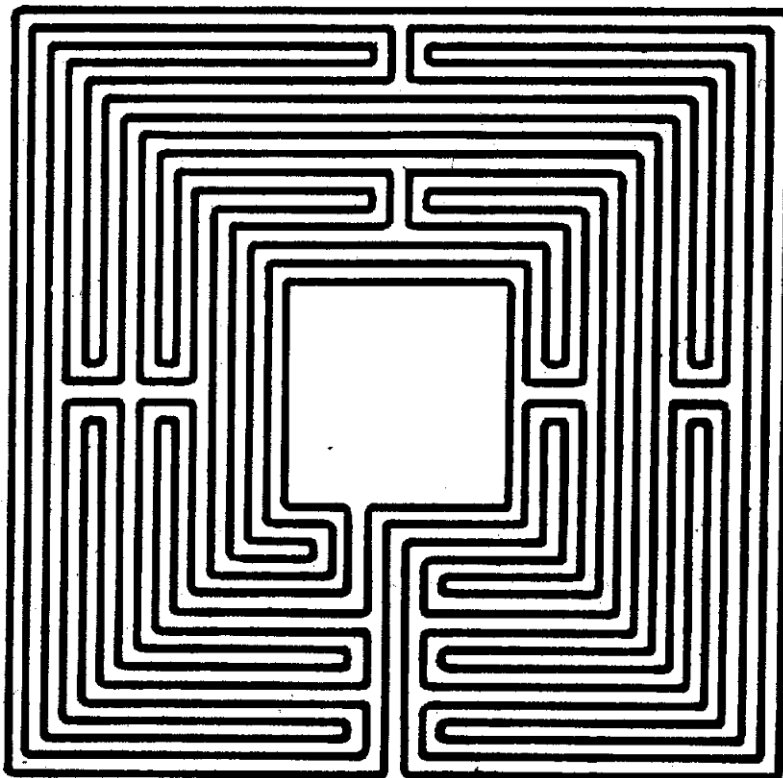
1. ábra

Mikor Minosz király legyőzte Athént, megparancsolta, hogy minden kilencedik évben hét ifjat és hét leányt küldjenek Minótaurosznak. Az athéniak egészen addig küldték az áldozatokat, míg végre a hős királyfi, Thézeusz vállalkozott arra, hogy megöli a szörnyet. Minosz király gyönyörű leánya, Ariadné azonnal beleszeretett a bátor ifjúba, és annak fejében, hogy Thézeusz őt veszi el feleségül, segített. Adott egy gombolyag fonalat, aminek egyik végét a királyfi a labirintus ajtajához kötötte. Ahogy ment előre, a legombolyított fonal mindig mutatta az utat vissza a bejáratához, így a szörnyvel vívott csata után (amit persze Thézeusz nyert meg) könnyen kitalált az útvesztőből. Azóta is „Ariadné fonala” a neve az olyan elvnek, amelynek segítségével bonyolult helyzeteken lehetünk úrrá. – Thézeusz azután Ariadnéval együtt elhajózott Krétáról, de amikor Naxosz szigetén megpihentek, Thézeusz az alvó Ariadnét a szigeten hagyta, ő maga pedig odébbállt.

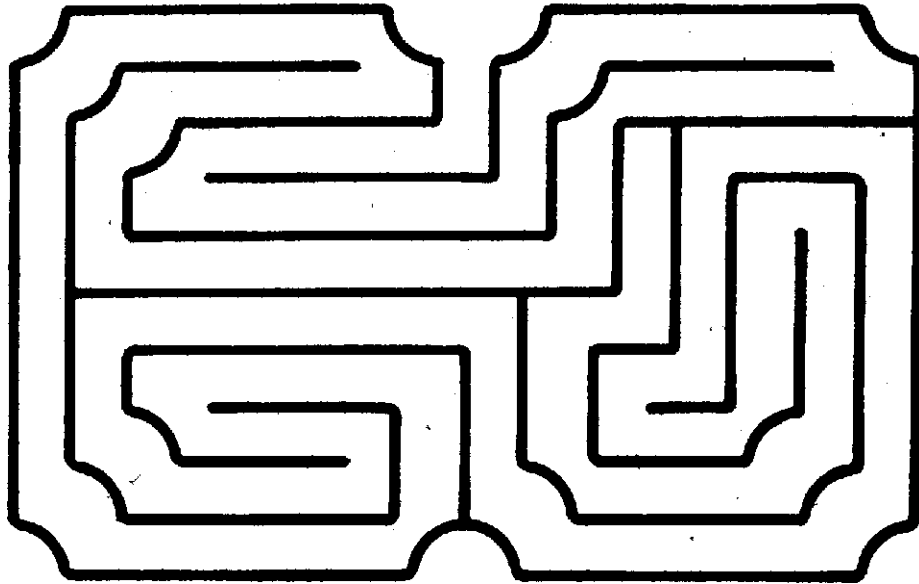

2. ábra

Labirintusokat díszítő elemként a rómaiak is használtak: pénzeken, vázákon, mozaikpadlókon találkozhatunk velük. A IX. században egyházi díszruhákon jelenik meg, majd hamarosan templomokban, katedrálisokban lesz díszítőelem. Használatuk a XII. századtól kezdve egészen általános. Az 1. ábrán egy ilyen, mozaikból készült labirintust láthatunk. Az átmérője több mint tíz méter; a franciaországi St. Quentinben található. A labirintus egyetlen vonalból áll, eltekintve a bezáró nyolcszögtől. Ez csak úgy, mint az összes ez ideig készült labirintus, nem rejtvény, hanem inkább egy hosszú, tekervényes vonal, amely egy nagyobb területet egészen bejár. Ilyen a 2. ábrán látható labirintus is (az északolaszországi Lucca katedrálisából), amely csupán 50 cm átmérőjű, s amelyről egy 1858-as útikönyv a következőket írja: „A mintán végighaladó több ezer ujj állandó dörzsölésétől a középpontban levő Thézéusz és Minótauros figurája már alig ismerhető fel.”

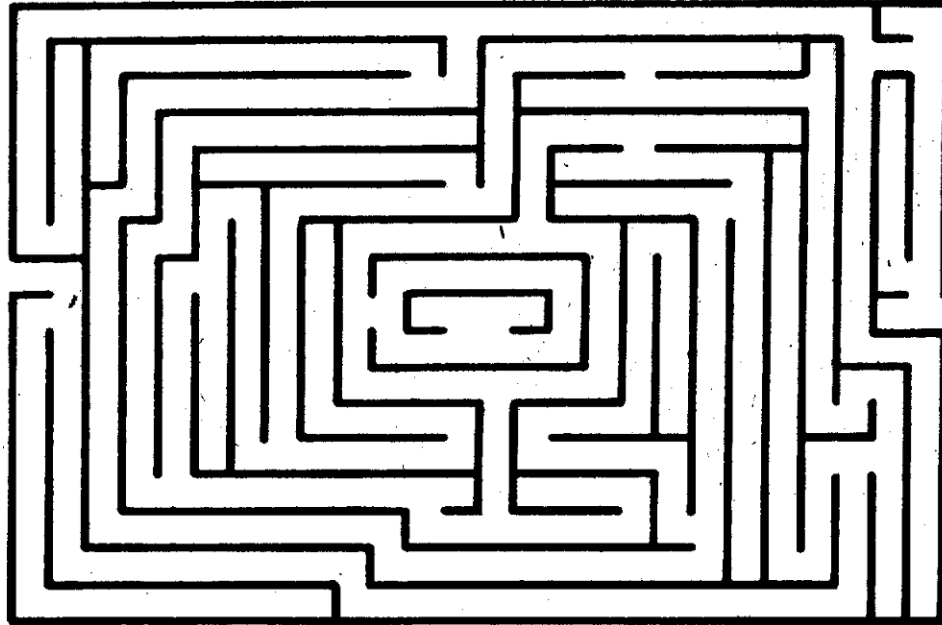

3. ábra

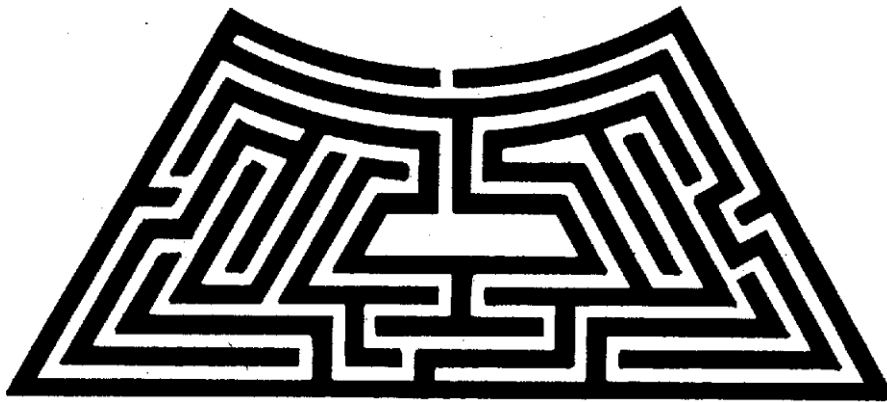
4. ábra

A 3. ábrán Serlio olasz építész 1537-ben megjelent könyvéből, az 4. ábrán pedig London és Wise *The Retir'd Gard'ner* (A visszavonult kertész) Angliában megjelent 1706-os kiadásából láthatunk egy-egy labirintustervet. Ez utóbbiak tervezték III. Vilmos angol király megbízásából azt a Hampton Court-beli labirintust is, amelyről Jerome K. Jerome *Három ember egy csónakban* című könyvében olvashatunk egy vidám történetet. (Ez a labirintus még mindig áll és csekély belépődíj ellenében megtekinthető. Az alaprajzot a 6. ábra mutatja. A vonalak mintegy 2 méter magas sövényt jelölnek, s hogy ne lehessen rajtuk átbújni, belsejükben drótból font kerítés húzódik. A belső kis téren néhány pad áll, ahol a fáradt látogatók megpihenhetnek.)

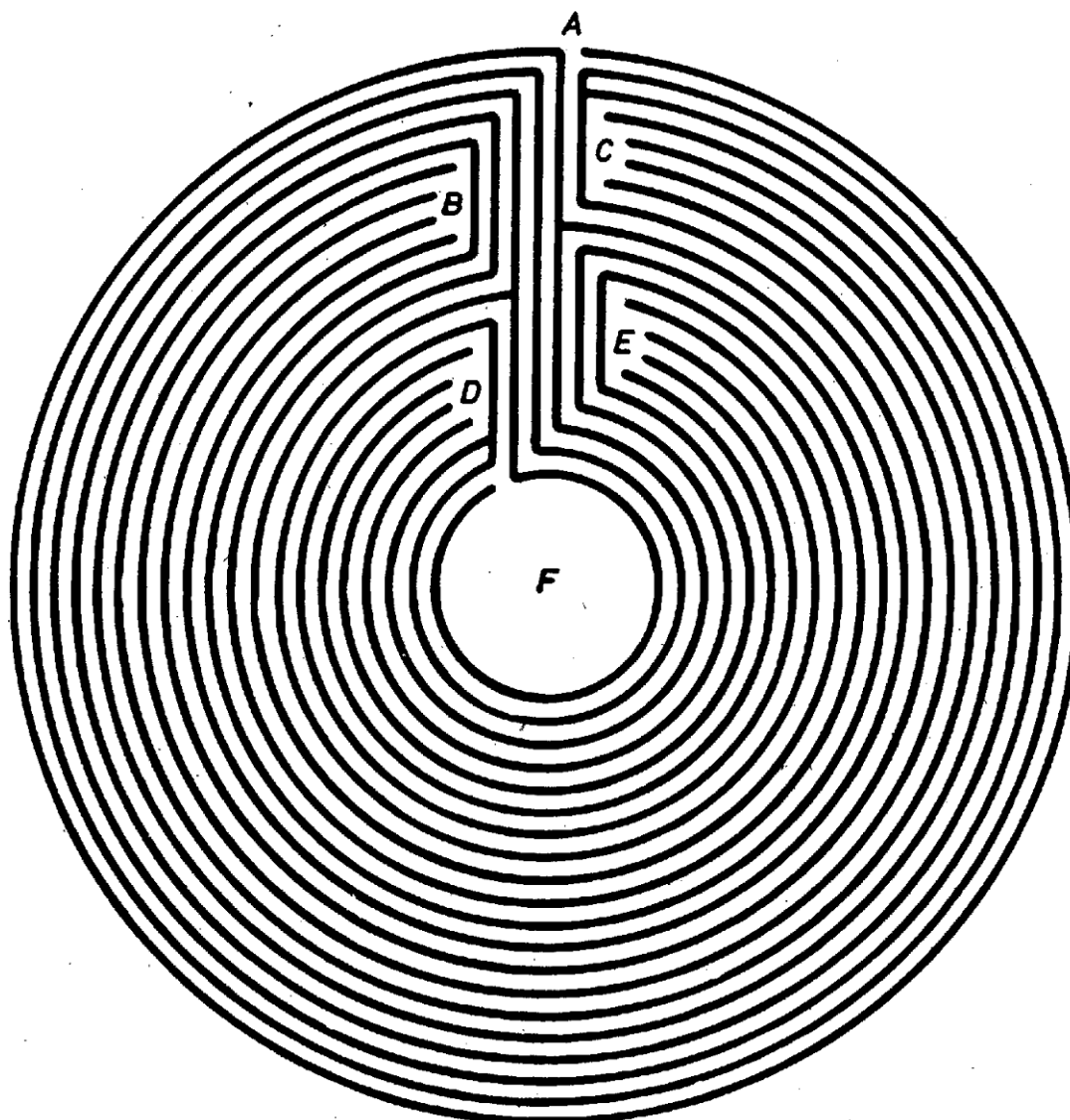
5. ábra

A reformkortól kezdve egyre inkább terjedtek a kertekben felépített útvesztők, ahol az ösvényeket vékony és gondosan nyírt bokrok szegélyezték. Ide tartozik a már említett hamptoni útvesztő is, valamint az angliai Salisbury-ben épített is (5. ábra). Ezekben papíron, ceruzával nem nehéz végigmenni, de valóságban, különösen ha az alaprajzot nem ismerjük, a kijárat megkeresése kemény diónak bizonyulhat. Ennek egyik oka az, hogy ha minden elképzelés nélkül indulunk útnak, újra és újra ugyanabba a zsákutcába jutunk, vagy egy fal mellett járunk körbe-körbe.

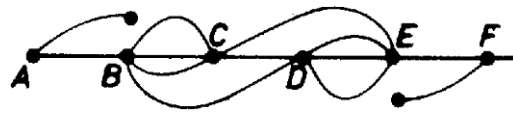
6. ábra

A következő történet egy csak papíron létező útvesztőről szól. Élt Philadelphiában 1900 körül egy ügynök, aki különösen rajongott a rejtvényekért. Annyira, hogy munkáját is elhanyagolta, s ezért kidobták az állásából. Ezután csak szenvedélyének élt, éjjel-nappal rejtvényeket fejtett, mígnem a 7. ábrán látható labirintus egészen megőrjítette. Próbálta újra és újra megtalálni a bevezető utat, de sehogyan sem sikerült neki. Ettől annyira elkeseredett, hogy agyonlőtte magát.

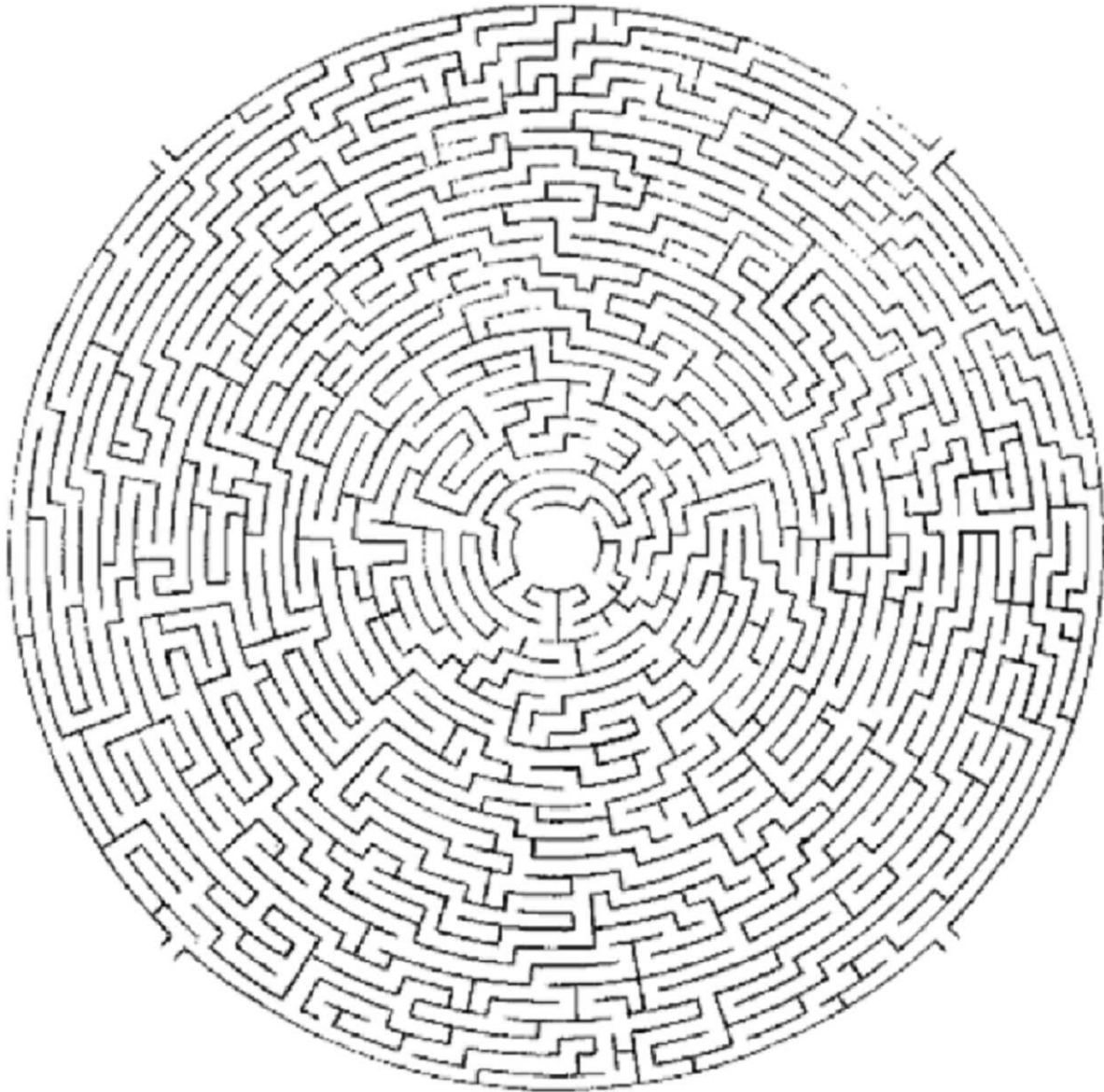
7. ábra

A rejtvény megoldásának ez a módja azonban túl rossz és nem is vezet célhoz. Az útvesztőt kissé „kiegyengetve” a 8. ábrát kapjuk, amiből a befelé vezető utat könnyen találhatjuk meg.

8. ábra

A hátsó borítón egy labirintus rajza található, a feladat megtalálni a középről kivezető egyetlen útvonalat. A megoldást a következő számban közöljük, a labirintusokban sétáló, kivezető utat kereső robotokról szóló cikkünkben.

hátsó borító ábrája